

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ НАПИСАННЯ ТА
ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА
З СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література освітніх програм «Українська мова і література», «Українська мова і література. Англійська мова і література»

Методичні рекомендації для написання та захисту кваліфікаційної роботи магістра з сучасної української мови та методики викладання української мови для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література освітніх програм «Українська мова і література», «Українська мова і література. Англійська мова і література» / Укладачі: Вегеш А.І., Лавер О.В. Ужгород, 2024. 66 с.

Методичні рекомендації містять інформацію, необхідну здобувачеві другого (магістерського) рівня вищої освіти для якісного виконання кваліфікаційної роботи магістра. У посібнику розглянуто важливі етапи виконання, апробації та захисту наукової роботи. Укладачі пропонують корисні поради щодо збору, систематизації та аналізу наукової літератури і мовних одиниць, висвітлюють особливості структурування кваліфікаційної роботи, загальні вимоги до оформлення наукового тексту тощо. Мета посібника – поглибити знання здобувачів магістратури про науковий стиль української мови, допомогти майбутнім фахівцям опанувати основні аспекти сучасних лінгвістичних та лінгводидактичних досліджень.

Видання розраховане передусім для студентів-магістрів спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література освітніх програм «Українська мова і література», «Українська мова і література. Англійська мова і література», однак може бути корисним усім, хто прагне отримати додаткові відомості про українське наукове мовлення.

Укладачі:

Вегеш А.І., канд. філол. н., доцент кафедри української мови;
Лавер О.В., канд. філол. н., доцент кафедри української мови.

Рецензенти:

Пискач О.Д., канд. філол. н., доцент кафедри української мови;
Філак І.Я., канд. філол. н., доцент кафедри української мови.

Відповідальний за випуск – Венжинович Н.Ф., докт. філол. н., професор, завідувач кафедри української мови.

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету Ужгородського національного університету, протокол № 11 від 28 червня 2024 р.

© Вегеш А.І., 2024 р.

© Лавер О.В., 2024 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА.....	6
СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА.....	13
ПОРАДИ ЩОДО РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ.....	25
ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ.....	27
ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	30
АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА.....	32
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	36
ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ІЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	38
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	41
ДОДАТКИ.....	47
<i>Додаток 1.</i> Зразок оформлення титульної сторінки кваліфікаційної роботи магістра.....	47
<i>Додаток 2.</i> Бланк реєстрації кваліфікаційної роботи магістра.....	49
<i>Додаток 3.</i> Зразок анотацій українською та англійською мовами.....	50
<i>Додаток 4.</i> Зразок оформлення змісту кваліфікаційної роботи магістра..	52
<i>Додаток 5.</i> Зразок оформлення умовних скорочень.....	54
<i>Додаток 6.</i> Зразок оформлення літератури.....	55
<i>Додаток 7.</i> Зразок бланка відгуку (подання) наукового керівника.....	59
<i>Додаток 8.</i> Зразок бланка рецензії на кваліфікаційну роботу магістра....	61
<i>Додаток 9.</i> Зразок доповіді здобувача вищої освіти під час захисту кваліфікаційної роботи.....	66

ПЕРЕДМОВА

Кваліфікаційна робота магістра завершує підготовку фахівця, показує його готовність вирішувати теоретичні проблеми, практичні завдання зі своєї спеціальності та передбачає досягнення одночасно як навчальної, так і дослідницької мети. Автор роботи, з одного боку, повинен продемонструвати рівень засвоєння навчального матеріалу, вміння працювати з науковими джерелами, а з іншого, – виявити здатність аналізувати конкретні лінгводидактичні факти, узагальнювати їх, робити обґрунтовані висновки. Підсумкова робота магістра передбачає поглиблення наукових зацікавлень здобувача, формування та вдосконалення дослідницьких навичок, закріплює здобуті знання в професійній діяльності.

Кваліфікаційна робота магістра – це складник підсумкової атестації здобувача, випускове наукове дослідження, яке виконується на завершальному етапі навчання для здобуття відповідного освітнього ступеня в закладі вищої освіти (ЗВО). Вона передбачена навчальним планом / освітньою програмою спеціальності, тому є невід’ємною частиною навчального процесу. Після виконання здобувачами освіти в повному обсязі навчального плану Екзаменаційна комісія проводить атестацію випускників другого (магістерського) рівня, яка проходить у формі відкритого і публічного захисту кваліфікаційної роботи. За умови успішного проходження атестації здобувач ЗВО отримує документ встановленого зразка про присудження ступеня магістра з присвоєнням відповідної кваліфікації.

Дипломна робота магістра має індивідуальний характер: вирізняється актуальністю, науковою новизною, інноваційними методами, перспективою практичного застосування, самостійними ідеями, пропозиціями. Написання магістерської роботи дає можливість виявити здатність здобувача самостійно осмислити проблему, критично її дослідити, вміти збирати і систематизувати наукову літературу; застосовувати знання під час розв’язання практичних

завдань, формулювати висновки, пропозиції, рекомендації стосовно предмета дослідження. Кваліфікаційна робота магістра виконується впродовж усього терміну навчання в магістратурі.

Основні вимоги щодо написання кваліфікаційної роботи магістра:

- актуальність теми та відповідність її сучасному стану науки;
- вивчення та критичний аналіз наукових праць з аналізованої проблеми;
- чітка характеристика об'єкта, предмета, мети, завдань та методів дослідження.

Загальні вимоги: цільова спрямованість, чіткість побудови, логічна послідовність викладу матеріалу, глибина дослідження і повнота висвітлення питання, переконливість, стислість і точність формулювань, конкретність викладу результатів роботи, доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій; грамотне оформлення.

Виконання кваліфікаційної роботи магістра сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність ставити проблему та обґрунтовувати її актуальність, формулювати мету й завдання дослідження, вибудовувати логіко-структурну схему роботи;
- здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати;
- здатність оперувати методами наукового аналізу та структурування мовного й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методів, прийомів, методик світового та вітчизняного досвіду;
- здатність обґрунтовувати власні узагальнення, висновки та пропозиції.

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Алгоритм написання дипломної роботи:

1. Вибір і затвердження теми роботи.
2. Підбір літератури.
3. Опрацювання та конспектування наукової літератури.
4. Укладання картотеки зібраного мовного матеріалу.
5. Складання попереднього плану роботи, узгодження його з керівником.
6. Визначення об'єкта, предмета дослідження, окреслення мети та завдань.
7. Письмовий виклад тексту роботи згідно з її структурою.
8. Формування висновків та рекомендацій.
9. Подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові.
10. Чистове оформлення роботи, академічна доброчесність.

Вибір і затвердження теми роботи

Вибір теми є першим і дуже відповідальним етапом написання кваліфікаційної роботи магістра, від якого великою мірою залежить її успіх. Тематика дипломних робіт охоплює всі основні розділи дисципліни і тісно переплітається з практичними потребами конкретного фаху.

Тематику магістерський робіт розробляє професорсько-викладацький склад відповідно до комплексної науково-дослідної теми кафедри. Здобувач може запропонувати тему своєї роботи, яка не передбачена тематикою кафедри, обґрунтувавши її актуальність. Якщо тема відповідає спеціальності студента, вона затверджується кафедрою та додається до списку пропонуванних.

Вибираючи тему, магістрант повинен насамперед орієнтуватися на власну зацікавленість тією чи іншою науковою проблемою. Тема повинна приваблювати і викликати бажання працювати над нею, бо інакше результат роботи над темою буде мало чого вартий. Слід пам'ятати, що теми дипломних робіт не є

рівнозначними за складністю. Є теми всебічно досліджені, а є недостатньо або й зовсім не розроблені, і їх дослідження потребуватиме значних витрат часу.

Отже, вибираючи тему кваліфікаційної роботи, магістрант повинен розраховувати на власні сили й можливості. Важливою в цьому випадку є консультація з науковим керівником. Необхідно пам'ятати, що обрана тематика роботи закріплюється за студентом і не може бути змінена ним на власний розсуд. Теми, обрані магістрантами, розглядаються на засіданні кафедри, де призначаються наукові керівники. Після затвердження теми здобувач приступає до виконання наукової роботи.

Слід пам'ятати, що від теми може залежати ступінь важкості роботи. Тому вибирати необхідно дуже ретельно та виважено. Слід зважати на те, що обрана тема не повинна бути занадто широкою, оскільки її виконання буде дуже складним. З іншого боку, надто вузька та специфічна тема буде причиною того, що здобувач виявиться неспроможним її виконати. Тому варто перед вибором теми проконсультуватися зі своїм науковим керівником.

Підбір літератури

Після вибору теми варто проаналізувати стан дослідження визначеної проблеми сучасною наукою, розпочати пошук літератури. Починати потрібно з підручників, посібників, енциклопедій, словників.

Потрібно переглянути науково-методичні журнали, у яких можуть бути опубліковані необхідні матеріали, монографії, бібліотечні каталоги, Інтернет-ресурси. Доступ до мережі Інтернет значно розширює географію пошуку літературних джерел, зокрема дає змогу знаходити й використовувати публікації з іноземних наукових і науково-методичних журналів.

Магістрант може звернутися до наукового керівника, який порадить, на чому варто зосередитися найперше. Ознайомлення з літературою з обраної теми дозволить досліднику послідовно підходити до розв'язання проблеми. Під час

підбору літератури варто спочатку ознайомитися із загальними працями, а згодом перейти до спеціалізованих досліджень з обраної теми наукової роботи. Для написання магістерської роботи студент повинен використати не менше 50 джерел.

Опрацювання та конспектування наукової літератури

Відібрана література підлягає уважному опрацюванню. Попереднє ознайомлення містить побіжний огляд змісту, читання передмови, анотації. Розділи, що мають особливе значення для дипломної роботи, старанно опрацьовують, звертаючи особливу увагу на ідеї й пропозиції щодо вирішення проблемних питань обраної теми, дискусійні питання, наявність різних точок зору й суперечностей.

Читання наукової праці обов'язково супроводжується записами. По-перше, це дає змогу краще запам'ятати зміст прочитаного. По-друге, ведення записів, якщо воно не є простим переписуванням, сприяє кращому розумінню сутності праці, що вивчається. Є різні види записів. Найкоротшою формою запису прочитаного є план – послідовний перелік питань, які розглядаються в науковій праці. Інша форма запису – анотація, яка подає стислий виклад змісту наукової праці. Складнішою й досконалішою формою записів є тези (Коротко сформульовані основні положення доповіді, лекції, статті тощо). Найдосконалішою формою записів є конспект – стислий писаний виклад змісту чого-небудь, складається з плану й тез, доповнених фактичним матеріалом, що в сукупності є коротким письмовим викладом змісту книжки, статті, лекції тощо.

Магістрант повинен добре знати тему дипломної роботи, конспектуючи матеріал, щоб виписувати тільки те, що стосується теми дослідження. Кожна цитата, приклад, цифровий матеріал мають супроводжуватися точним описом джерела з позначенням сторінок, на яких опубліковано цей матеріал. Застосування так званих розлогих цитат, коли думки іншого автора видаються за

особисті, розглядається як грубе порушення літературної та наукової етики, кваліфікується як плагіат. Однак це не означає, що магістрант зовсім не повинен спиратися на праці інших авторів: чим ширше й різноманітніше коло джерел, які він використовував, тим вищою є теоретична та практична цінність його дослідження.

Укладання картотеки із зібраного мовного матеріалу

Кваліфікаційні роботи дослідницького типу потребують збирання мовного матеріалу, який стане основою роботи. Такий матеріал відбирається з різних джерел: художніх та публіцистичних творів, словників, польових записів тощо. Здобувачі виписують аналізовані одиниці по-різному: на електронному чи паперовому носії. Якщо дослідження проводиться на основі художніх творів, то обов'язково зазначають автора та назву твору. Це приблизно виглядає так:

М. Матіос «Мами»

Сидонія тримає руки на крижах, мов язиката Одарка із «Запорожця за Дунаєм». Бракує хіба Карася й макогона (с. 64).

Записи на картках можна доповнювати детальним описом на основі вивченої літератури. Найперше потрібно звернутися до словників, довідників, енциклопедій, а потім групувати матеріал та класифікувати.

Вимоги до карткування:

1. Мовні факти (слова, словосполучення) потрібно подавати в контексті (речення чи кілька речень).

2. Аналізовані одиниці виділяти з контексту іншим кольором, шрифтом, підкреслювати.
3. Не можна скорочувати слова, переставляти, замінювати іншими; необхідно дотримуватися авторської пунктуації, розрядки (якщо така є), графічних вирізень, шрифтів тощо.
4. Якщо аналізоване мовне явище знаходиться у великому за обсягом реченні, то під час переписування на картку його можна скоротити, позначивши трьома крапками місце розриву, пропуску. Але таке скорочення можливе за умови, якщо зміст скороченого речення буде достатнім для осмислення необхідного мовного факту.

Сьогодні активно використовують комп'ютер для карткування, це значно полегшує і пришвидшує процедуру збирання та впорядкування фактичного матеріалу. Пошук необхідних лексем варто здійснювати в певному порядку, для цього виробляють відповідні алгоритми: пошук ключової лексеми, копіювання мікроконтексту, перенесення інформації у відповідний файл із зазначенням сторінки тощо.

Складання попереднього плану роботи, узгодження його з керівником

Після того, як потрібний матеріал зібрано і систематизовано, складається детальний план кваліфікаційної роботи магістра. План – це структурна розробка наукової роботи. Усі питання плану мають бути логічно пов'язані й розкривати суть теми. Магістрант має запропонувати власне бачення структури своєї наукової роботи: кількість розділів, підрозділів, а також їхні робочі назви, а не очікувати, що це зробить за нього науковий керівник. Для того, щоб підготуватися до написання дипломної роботи, здобувач повинен самостійно пробувати складати план.

Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням. **Попередній план роботи треба обов'язково показати**

науковому керівникові, оскільки може статися так, що потрібно буде переписувати текст роботи. У разі виникнення зауважень план змінюється згідно з рекомендаціями наукового керівника.

Вимоги до плану дипломної роботи:

- план повинен містити питання, необхідні для повного та глибокого розкриття теми, детально відображати зміст роботи;
- план повинен передбачати послідовне, логічне, взаємозалежне розкриття результатів дослідження;
- не повинно бути питань, відповіді на які частково або повністю містяться в попередніх або наступних розділах роботи;
- якщо якийсь пункт плану (за задумом автора) повинен мати підпункти, то їх (підпунктів) має бути не менше двох;
- план повинен бути написаний у формі називних речень, а не питальних.

Визначення об'єкта, предмета дослідження, окреслення мети та завдань

Після визначення попереднього плану роботи магістрант визначає об'єкт та предмет дослідження. Тобто чітко визначає, що саме він буде досліджувати. **Об'єктом** дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії та практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації. **Предмет** дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в цій роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті вимагає наукового пояснення. Мета дослідження є визначенням авторської стратегії в одержанні нових знань про об'єкт та предмет дослідження. З мети роботи випливають завдання, які повинен виконати здобувач. Чітко визначені завдання дозволять добре структурувати дипломну роботу та виконати її на високому рівні.

Письмовий виклад тексту роботи згідно з її структурою

Готуючись до викладення тексту кваліфікаційної роботи, магістрант ще раз уважно читає її назву, що містить проблему, яка повинна бути розкрита. Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів (параграфів). Кожний розділ висвітлює самостійне питання, а підрозділ (параграф) – окрему частину цього питання.

Тема повинна бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому починаючи працювати над розділом, здобувач визначає його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами анкетування та експерименту, аналізом конкретного практичного досвіду. Потрібно уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Формування висновків та рекомендацій

Достовірність висновків загалом підтверджується вивченням практичного досвіду. При формулюванні висновків слід звернути увагу на те, щоб думки були пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не повинен суперечити іншому, а підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність.

Подання чорнового варіанта роботи науковому керівникові

Варто подати чорновий варіант дипломної роботи науковому керівникові для ознайомлення та формулювання рекомендацій і зауважень магістранту. Робота повинна подаватися вже готовою (титульний аркуш, зміст, вступ, текст, висновки та список використаних джерел). Неприпустимо подавати роботу частинами, адже в такому разі науковий керівник не матиме цілісної картини й не зможе сформулювати зауваження та рекомендації. Науковий керівник,

ознайомившись із текстом роботи, формулює зауваження (що зроблено неправильно) та рекомендації (як слід зробити правильно). Бажано, щоб зауваження та рекомендації робилися послідовно, у письмовому вигляді, для кращого розуміння магістрантом.

Чистове оформлення роботи

Після остаточного узгодження чернетки з керівником можна оформляти чистовий варіант. Потрібно ще раз старанно перевірити, вичитати, уточнити назви розділів, підрозділів (параграфів), таблиць, послідовність розміщення матеріалу, звірити цифрові дані, обґрунтованість і чіткість формулювань, висновків та рекомендацій.

До формулювань заголовків (назв) розділів і підрозділів (параграфів) роботи висуваються такі основні вимоги: стислість, чіткість, переважання простих, поширених речень, послідовне та точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Під час виправлення недоліків магістрант не повинен бездумно та механічно виконувати рекомендації. Якщо він не погоджується з науковим керівником, то повинен дотримуватися своєї позиції, чітко аргументувавши її.

Після усунення зауважень магістрант здійснює чистове оформлення роботи, подає її на кафедру та готується до захисту.

СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Незалежно від обраної теми дипломна робота має містити такі елементи:

1. Титульний аркуш.
2. Реєстрацію, підписи завідувача кафедри та рецензента.
3. Анотації українською та англійською мовами.
4. Зміст.
5. Перелік умовних скорочень (за необхідності).

6. Вступ.
7. Основну частину, яка складається з розділів та підрозділів.
8. Висновки.
9. Список використаної літератури.
10. Додатки (за необхідності).

Титульний аркуш є першою сторінкою роботи. Його вигляд поданий у **Додатках 1 та 1 а**. На ньому зазначаються міністерство, назва вищого навчального закладу, факультету, кафедри, де виконується робота, прізвище, ім'я, ім'я по батькові студента, повна назва теми роботи, шифр і найменування спеціальності, учене звання, прізвище та ініціали наукового керівника, рік і місце виконання роботи.

Титульний аркуш є своєрідним обличчям роботи, тому до його оформлення слід підходити дуже ретельно. У ньому не припустимі помилки, неправильне написання теми роботи, назви вишу, факультету, кафедри чи даних про наукового керівника.

На зворотному боці титульного аркуша подається інформація про **реєстрацію роботи** на кафедрі, дозвіл на допуск до захисту з підписами завідувача кафедри та рецензента (**Додаток 2**).

Обов'язковими є **анотації українською та англійською мовами** (**Додаток 3, 3 а**). В анотації коротко викладається наукова проблема та її актуальність, вказується мета та головні завдання, об'єкт та предмет дослідження, структура роботи та ключові слова, які використовуються в тексті найчастіше.

На наступній сторінці розміщується **ЗМІСТ** із позначенням сторінок, на яких кожний з елементів плану викладений у роботі. Усі розділи й підрозділи, що є в плані, мають бути виділені в тексті заголовками і підзаголовками. Необхідно намагатися зробити так, щоб усі питання плану були добре структурованими в

систему, у якій кожний наступний пункт розвиває і доповнює попередні. При цьому в роботі не може бути менше двох розділів. Зразок оформлення змісту подано в Додатках 4, 4 а.

Якщо в роботі використовується значна кількість скорочень, абревіатур, символів, позначень, то їх варто виокремити на аркуші, який позначається таким чином: **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ (Додаток 5)**. У ньому зазначається скорочення та подається їх повне значення. При наявності цього структурного елементу роботи розшифровувати скорочення в основному тексті не потрібно.

Вступ

У **вступі** розкривається актуальність обраної теми, окреслюється коло питань, яким присвячена робота, формулюється мета роботи, визначається об'єкт та предмет дослідження, наводиться обґрунтування необхідності проведення дослідження та інші вихідні дані до наукової роботи. **Обсяг вступу повинен мати 3–5 сторінок.**

Вступ є однією з найважливіших частин роботи. Доцільно, щоб вступ складався з таких структурних частин:

Загальне формулювання проблеми. У цій частині роботи слід зробити загальний огляд досліджуваної проблеми, коротко розповісти про проблематику.

Актуальність теми. *Актуальність* дослідження – обов'язкова вимога до кваліфікаційної роботи, критерій, за яким здійснюється її оцінка. Тому цілком природно, що вступ до роботи має містити обґрунтування актуальності обраної теми. Актуальність теми (лат. *actualis* – *дієвість*) – це важливість, суттєве значення, відповідність теми дослідження сучасним потребам певної галузі науки та перспективам її розвитку, практичним завданням відповідної сфери діяльності. Тут магістрант повинен пояснити, чому важливо досліджувати саме цю тему. Висвітлення актуальності повинно бути стислим. Потрібно коротко викласти:

сутність проблеми дослідження; суттєве значення для подальшого розвитку відповідної галузі науки; соціальну значущість проблеми дослідження; доцільність роботи та її відмінність у порівнянні з уже відомими фактами.

Обов'язковою частиною вступу є **аналіз досліджень проблеми** (огляд джерельної бази дослідження). У нього входять найбільш цінні, актуальні роботи з досліджуваної теми. Матеріали огляду слід систематизувати. Систематизацію можна робити в алфавітному або хронологічному порядку.

Наступним етапом є формування **мети і завдань дослідження**. **Мета дослідження** має узгоджуватися з назвою роботи, об'єктом і предметом дослідження. Мета кваліфікаційної роботи магістра – це кінцевий результат дослідження, який передбачає вирішення визначеної проблеми; **завдання** – це певні етапи досягнення цього результату.

Мета роботи реалізується через конкретні завдання. Студент повинен відповісти на питання – для чого він досліджує цю проблему. Мета формується лаконічно, одним реченням і повинна впливати з теми роботи. Наприклад, тема роботи *«Інформаційне наповнення літературно-художніх антропонімів у романі «Максим Гонтар» Володимира Лиса»*. Мета – дослідити літературно-художні антропоніми, які функціонують у романі «Максим Гонтар» сучасного українського письменника Володимира Лиса. Відповідно до визначеної мети складаються **завдання**, які деталізують та розкривають мету. Наприклад: Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- висвітлити становлення української літературно-художньої ономастики;
- з'ясувати особливості літературно-художніх антропонімів як об'єкта мовознавчих студій;
- класифікувати літературно-художні антропоніми за функціями;
- розкрити інформаційне наповнення літературно-художніх антропонімів роману «Максим Гонтар»;

- визначити, яку роль вони відіграють у творенні образів.

Характер завдань впливає з назв розділів та підрозділів роботи, а їх зміст формулюють, використовуючи такі поняття: *визначити ...*, *встановити ...*, *охарактеризувати...*, *розробити...*, *виявити.....*, *сформулювати ...*, *розкрити...* тощо. Формулювати завдання слід якомога докладніше та лаконічніше, оскільки їхній опис становитиме зміст розділів і параграфів роботи. Виходячи із завдань дослідження, автор повинен зробити висновки до своєї роботи.

Слід пам'ятати, що завдання повинні бути повною мірою розкриті в основному змісті роботи. Не варто визначати надто велику кількість завдань, адже їх важко буде виконати, також не варто визначати надто мало завдань, адже в такому разі постануть сумніви стосовно виконання мети роботи.

Об'єкт і предмет дослідження. *Об'єкт* дослідження – це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення. *Предмет* дослідження міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження співвідносяться як загальне і часткове. Тобто предмет дослідження – це та частина об'єкта, яка безпосередньо вивчається. При визначенні об'єкта і предмета дослідження слід виходити з того, що об'єкт є ширшим, ніж предмет. Якщо об'єкт дає відповідь на питання «що досліджується», то предмет визначає окремі аспекти аналізу досліджуваної проблеми. Наприклад:

Тема 1. *«Стилістична роль літературно-художніх антропонімів у романах Мирослава Дочинця «Вічник», «Горянин», «Світован».*

Об'єктом дослідження є літературно-художні антропоніми в романах М. Дочинця. **Предметом** аналізу є склад, структура та функційно-стилістичні можливості літературно-художніх антропонімів романів «Вічник», «Горянин», «Світован».

Тема 2. *«Сучасні підходи до проведення уроку української мови».* **Об'єкт дослідження** – методика проведення уроків української мови в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти. **Предмет** – типологізація

уроків, методичні закономірності побудови різних типів уроків української мови на сучасному етапі.

Методи дослідження. У вступі також необхідно подати перелік методів дослідження, які були використані для досягнення поставленої мети. Метод (з грец. – *шлях до істини*) – спосіб отримання результату дослідження. При цьому магістрант повинен вказати, у якому випадку був використаний той чи інший метод. Не варто вказувати метод, який не використовувався під час написання роботи.

Під час виконання кваліфікаційної роботи магістра використовують **загальнонаукові методи** (індукція й дедукція, різні види аналізу, синтез, зіставлення, порівняння, класифікації, типологізації тощо) і **спеціальні, лінгвістичні** (вибір оптимальних різновидів таких методів залежить насамперед від тематики дослідження: описовий, історичний, порівняльно-історичний, зіставний, структурний, дистрибутивний, стилістичний тощо). Особливістю сучасних мовознавчих досліджень є, безперечно, їх комплексний і системний характер, що передбачає актуалізацію кількох методів водночас: як теоретичних, так і емпіричних. Наприклад, під час написання дипломної роботи на тему *«Функційно-стилістичний потенціал української літературно-художньої антропонімії (на матеріалі роману «Вигнанець і чорна вдова» Андрія Кокотюхи)»* застосовано низку методів. Головним методом дослідження є описовий і його основні прийоми: спостереження, інтерпретація та узагальнення, оскільки тільки шляхом синхронічного моделювання можна з'ясувати, як функціонує система літературно-художнього антропонімікону творів А. Кокотюхи. У роботі широко застосовано й метод контекстуального аналізу, щоб виявити всі стилістично значущі варіанти літературно-художніх антропонімів. Літературно-художні антропоніми функціонують у конкретних культурно-історичних умовах, тому ми вдавалися до використання прийомів

культурно-історичної інтерпретації. Доантропонімну семантику з'ясовували методом етимологічного аналізу.

У кваліфікаційних роботах магістра вказується також **наукова новизна** здобутих результатів, їх теоретичне та практичне значення, апробація результатів дослідження. Обґрунтовуючи наукову новизну своєї дипломної роботи, автор повинен вказати, які з наукових результатів його дослідження отримані вперше, які удосконалені, а які здобули подальший розвиток.

Теоретичне значення (визначають за тим, наскільки авторові вдалося поглибити, доповнити, уточнити мовознавчу теоретичну думку).

Практичне значення роботи встановлюється за можливістю використання результатів дослідження в навчальному процесі в школі та закладах вищої освіти, а також в укладанні словників. Наприклад: Тема дипломної роботи *«Антропонімний простір драматичної книги «Мами» Марії Матіос»*. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше здійснено комплексний аналіз літературно-художніх антропонімів, які функціонують у книзі «Мами» Марії Матіос; розкрито їхній інформаційний заряд; визначено роль заголовка та заміників назв – апелятивів. **Теоретична цінність** нашої розвідки полягає в поглибленні знань про характеристичний заряд та функції літературно-художніх антропонімів у сучасній прозі. **Практичне значення** визначено тим, що мовний матеріал можна ввести до наукового обігу з ономастики. Результати дослідження можна використати у викладанні розділів лексикології та ономастики, під час укладання методичних посібників, у шкільній лінгводидактиці.

Апробація результатів дослідження передбачає зазначення студентом наукових конференцій, симпозіумів, семінарів, у яких він брав участь, та наукових видань, у яких були оприлюднені результати досліджень.

Основна частина

Основна частина кваліфікаційної роботи магістра містить аналіз предмета дослідження, необхідний та достатній для розкриття його суті. Вона складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожен розділ починається з нової сторінки, його назва друкується великими жирними літерами по центру рядка без крапки в кінці.

Розділи, підрозділи, пункти повинні мати заголовки, підпункти можуть мати, а можуть і не мати назви. Заголовки підрозділів друкують окремим рядком маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу після нумерації, яка передбачає номер розділу та порядковий номер підрозділу, що розділені крапкою. У кінці номера підрозділу має бути крапка. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх також розділяють крапкою.

Основному тексту кожного розділу може передувати передмова з коротким описом обраного напрямку та обґрунтуванням застосованих методів досліджень. У кінці кожного розділу формулюють короткі висновки, що дає змогу вивільнити загальні висновки від зайвого. Основна частина поділяється на теоретичні та практичні розділи.

Теоретичний розділ (перший розділ) містить аналіз наукової літератури відповідно до завдань дослідження, а також певні авторські висновки з вивченням перспектив дослідних пошуків. Здобувач освіти шляхом огляду літератури окреслює основні етапи становлення й висвітлення проблеми, визначає своє місце в її розв'язанні, виявляючи ті питання, які залишилися нез'ясованими.

Практичні розділи (може бути один практичний розділ) містять результати власних досліджень автора із виділенням того нового, що він вносить в опрацювання проблеми.

У кваліфікаційній роботі магістра один із розділів або параграфів має містити інформацію про використання результатів наукового дослідження в

зкладах загальної середньої та фахової передвищої освіти. Це можуть бути конспекти уроків, види вправ, дидактичний роздатковий матеріал. Матеріали дипломної роботи можна використовувати на різних видах (систематичних, епізодичних) позакласної роботи: гуртках, факультативах, спецкурсах. Напрацювання можуть бути чудовим матеріалом під час проведення ранків, вечорів, тижнів української мови; при укладанні кросвордів, вікторин, конкурсів.

Оперативно та в повному обсязі зібрати практичний матеріал, узагальнити його та систематизувати допоможе оволодіння основними методами дослідження: спостереженням, експериментом, бесідою, анкетуванням, інтерв'ю, методом порівняльного аналізу, лінгвостатистичним методом тощо.

Широке використання відомих у науці методів накопичення, вивчення, систематизації фактів та практичного досвіду дасть змогу виконати основне завдання наукового дослідження: поєднати різні роз'єднані знання в цілісну систему, вивести певні закономірності, визначити подальші тенденції розвитку теорії та практики відповідної сфери діяльності.

Певну частку кваліфікаційної роботи становить **цитування**. У роботі не повинно бути переписаних із підручників положень і формулювань, а допускаються лише покликання на них. Цитати роблять дослідження вагомішим, допомагають автору підтвердити свою думку чи спростувати інші твердження.

Вимоги до цитування:

- текст цитати беруть у лапки і наводять без змін із збереженням особливостей авторського написання;
- цитування має бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без спотворення думки автора. Пропуск слів, речень, абзаців позначають трьома крапками (...) або крапками в кутових дужках <...>, якщо перед випущеним словом або за ним стояв розділовий знак, то його опускають;
- кожен цитату обов'язково супроводжують покликанням на джерело;

- за непрямого цитування слід максимально точно викладати думку автора, робити відповідні покликання на джерела.

Цитування має бути помірним. Не варто в дипломній роботі наводити занадто багато цитат або використовувати довгі цитати. Перевантаженість тексту цитатами надає роботі компілятивного характеру і створює враження, ніби автор не має власної думки.

Пишучи наукову роботу, дослідник зобов'язаний оформлювати покликання на кожен цитату та приклад, що надасть можливість відшукати потрібне джерело й перевірити точність зазначених відомостей, з'ясувати інформацію, обставини, контекст.

У кваліфікаційній роботі магістра переважно використовують внутрішньотекстові **покликання**, які бувають двох видів:

1. Після цитати у квадратних дужках записують порядковий номер цитованої праці в списку використаної літератури, який подано в кінці роботи, а тоді через кому записують сторінку, з якої запозичено цитату, наприклад: [2, с. 52]. Під № 2 у списку використаної літератури є праця: Белей Л. Українські імена колись і тепер. Київ: Темпора, 2010. 128 с.

2. Після цитати у квадратних дужках зазначають прізвище автора й рік видання праці, тоді після коми – сторінку: [Белей 2010, с. 52]. Можна робити покликання на одне або декілька джерел. Наприклад, на думку Л.О. Белей [17] (або [Белей 2010]); у працях дослідників [12; 14].

Покликання бажано робити на останні видання публікацій, на більш ранні видання – лише в тих випадках, коли праці не мають перевидань.

Слід користуватися тільки загальноприйнятими **скороченнями слів** і писати їх правильно. До скорочень, що не потребують спеціальних пояснень, належать такі: та ін. – та інші; див. – дивись; і т. д. – і так далі; і под. – і подібне; проф. – професор; доц. – доцент; акад. – академік.

Якщо в тексті роботи використовується маловідоме скорочення, то воно має бути розшифроване при першому згадуванні. Для цього термін спочатку пишуть цілком, а поряд (у дужках) скорочено. Наприклад: *Літературно-художній антропонім* (ЛХА).

Скорочення мають бути однаковими впродовж усього тексту. Якщо в роботі забагато скорочень, то в текст роботи перед змістом вводиться така структурна одиниця, як «Перелік умовних скорочень».

Висновки

Логічним завершенням кваліфікаційної роботи магістра є **висновки**. Головна їх мета – підсумки проведеної роботи. Зазвичай висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Дуже важливо, щоб вони відповідали поставленим завданням. У висновках необхідно зазначити не тільки те позитивне, що вдалося виявити в результаті вивчення теми, а й недоліки та проблеми практичного функціонування культурологічних і документальних систем, а також конкретні рекомендації щодо їх усунення. Основна вимога до підсумкової частини – не повторювати змісту вступу, основної частини роботи і висновків, зроблених у розділах.

Висновки є повністю власною думкою магістранта й не повинні містити цитувань чи повторювати чужі думки.

Список використаних джерел

Список використаних джерел (рекомендована кількість – не менше 50) має містити опрацьовані здобувачем навчальну, методичну літературу з проблематики обраної теми. У списку необхідно вказувати тільки ті джерела, на які є покликання в тексті дипломної роботи. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують із каталогів повністю без

скорочень і пропусків будь-яких елементів. Порядок розміщення використаних джерел у списку подається в алфавітному порядку.

Здобувачам вищої освіти варто усвідомлювати специфіку освітнього процесу та виконання наукових робіт в умовах повномасштабної війни і враховувати проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо заборони використання джерел інформації держави-агресора або держави-окупанта в освітніх програмах, у науковій та науково-технічній діяльності (реєстр. №7633), поданий народним депутатом України Совсун І.Р. та іншими народними депутатами України і прийнятий Верховною Радою України за основу 1 грудня 2022 року. У Законопроєкті передбачено розроблення механізмів захисту освітньої та наукової сфер в Україні від російської пропаганди та поширення загарбницької геополітичної ідеології російського уряду через наукові дослідження, академічні тексти та джерела інформації в цих сферах: «Пропонується внести зміни до законів України «Про освіту» та «Про наукову і науково-технічну діяльність», закріпивши загальні принципи захисту освітньо-інформаційного та наукового простору України від російського впливу. Зокрема, законопроєктом вводяться обмеження на використання посилань в освітніх програмах та наукових дослідженнях на джерела інформації, створені на території, державною мовою, громадянами та юридичними особами держави-агресора»¹. Тому авторам потрібно виважено поставитися до укладання списку літератури, зокрема уникати використання російськомовних джерел та виданих у росії чи білорусі.

Зразок оформлення списку використаних джерел та вимоги до його оформлення подається в **Додатку 6**.

¹ Верховна Рада прийняла законопроєкт щодо заборони використання джерел інформації держави-агресора або держави-окупанта в освітніх програмах, в науковій та науково-технічній діяльності. Прес-служба Апарату Верховної Ради України
Опубліковано 01 грудня 2022, о 18:46. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/230916.html>

ПОРАДИ ЩОДО РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ

На різних етапах написання наукового тексту, щоб забезпечити логічність думок, послідовність тез, зв'язок між частинами роботи, прийнято використовувати стандартні мовні вислови й лексико-граматичні засоби.

Наприклад, актуальність теми і наукову новизну дослідження пояснюють за допомогою ситаксичних конструкцій: Актуальність теми зумовлена... Дослідження присвячене актуальній темі... Автор розглядає важливі питання сучасної... Проблема ... перебуває в центрі уваги; заслуговує на особливу увагу; посідає важливе місце; є актуальною; давно є на часі; є цілком на часі; стосується найактуальніших; цілком не є вирішеною; є малорозробленою, недослідженою; є дискусійною, не досить розробленою; фрагментарно висвітлювалася в; не була об'єктом спеціального вивчення. Важливо ... дослідити, описати (здійснити опис), узагальнити, вивчити, встановити, пояснити, систематизувати, схарактеризувати (дати характеристику), класифікувати, визначити, підсумувати, проаналізувати, з'ясувати, розробити, здійснити експеримент, простежити, укласти, виявити, експериментально перевірити.

Інформацію про історію та сучасний стан розробки питання в науковій літературі систематизують за допомогою висловів: прийнято вважати, що...; загальновідомо, що...; є думка, що...; на думку (кого?)...; згідно з точкою зору; відповідно до концепції; як вважає (вважають)...; наявні точки зору з цього питання можна класифікувати таким чином; дослідженням цієї проблеми займалися; цих поглядів дотримується (дотримуються); гіпотезу (передбачення) про... висунув (розробив)...; початок напрямку (тенденції) покладено...; нову концепцію (ідею, гіпотезу, теорію тощо) розроблено...

Формулювання мети наукової роботи починають словами: метою є встановити (встановлення)...; визначити (визначення)...; проаналізувати (описати, схарактеризувати); мета статті полягає в тому, щоб...; метою роботи є дослідження...

Послідовність змісту наукового дослідження забезпечують словосполученнями і реченнями на зразок: є підстави вважати, умови та хід експерименту дозволяють висунути гіпотезу; гіпотетично можна стверджувати, перевіriamo запропоновану гіпотезу; виходячи з передбачення; однією з найважливіших особливостей (чого?)... є; об'єкт дослідження характеризується такими особливостями; об'єкт аналізу має такі специфічні якості, як; зібраний матеріал підлягає структуруванню; матеріали здійсненого обстеження дозволяють згрупувати (класифікувати, узагальнити, уточнити, конкретизувати); за структурою можна виокремити; ми зафіксували... (виявили, з'ясували, описали)...

Під час критичного аналізу певних явищ науковці використовують мовні формули, які засвідчують ставлення до думок, тверджень інших дослідників. Наведемо кілька груп таких мовних формул:

1. Дієслова, що засвідчують констатацію фактів: *зазначив, запропонував, наголошував, займався* та ін.
2. Лексико-граматичні засоби, що виражають схвалення тверджень інших авторів (*слухний/слухно, справедливий/справедливо, без сумніву, безперечно*); впевненість (*є впевненість в тому, що; безумовно, що; не можна не зважати на те, що; доведено, що; загальновідомо, що; очевидно, що; немає сумніву щодо; ці факти переконують; можна з упевненістю сказати; доцільно взяти до уваги та ін.*), непогодження, спростування попередніх результатів (*не можна не заперечити; не можна погодитися; автор, на наш погляд, помиляється стосовно; є серйозні розбіжності в поглядах на; можна спростувати наведену думку; автор дотримується нетрадиційного погляду на; автор не висвітлив питання; авторська позиція суперечить, висновки не підтверджуються фактами; є дискусійним питання про; сумнів викликають статистичні дані; низку зауважень виникає при...).*

3. Мовні конструкції для висловлення припущення: *можна висловити припущення, припустімо що, є підстави висунути гіпотезу, доречно проаналізувати ситуацію, припустивши...*

Висновки, рекомендації, пропозиції формулюють, використовуючи вислови: таким чином, проведене дослідження (аналіз) підтверджує, що...; отже, є всі підстави зробити такий висновок; як підсумок зазначимо, що; дані здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про; отже, можна впевнено стверджувати, що; сформулюємо основні висновки та рекомендації; описана в роботі методика є; підсумовуючи все сказане (результатами), відзначимо, що; підбиваючи підсумки, сформулюємо; можна зробити низку висновків; здійснене дослідження дозволяє зробити такі висновки; дослідження дало можливість сформулювати такі висновки та ін.²

Авторське саморедагування – робота над стилістичними, граматичними, орфографічними та пунктуаційними помилками. Здійснювати саморедагування слід лише після того, як наукову роботу завершено в повному обсязі.

ВИМОГИ ДО ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

Обсяг кваліфікаційної роботи магістра – мінімум 60, максимум 90 сторінок друкованого тексту (без урахування списку використаних джерел та додатків). Текст роботи друкується на одному боці аркуша (за винятком титульного аркуша) з використанням шрифтів текстового редактора Word (Times New Roman) розміру 14 через 1,5 інтервала. Текст роботи слід друкувати, залишаючи поля (береги) таких розмірів: ліворуч – 30 мм, праворуч – 15 мм, знизу – 20 мм, угорі – 20 мм.

Назви структурних частин роботи – **«ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ»,**

² Наукова робота: стилістичні поради. Навчальний посібник. / Л.Ю. Бурківська, М.І. Венгринюк, В.М. Пахомов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. С. 39–43.

«СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ» друкуються по центру сторінки великими літерами жирним шрифтом:

- номери розділів проставляються арабськими цифрами, після яких крапка не ставиться;
- назва розділу друкуються у наступному рядку від межі лівого поля аркуша (тобто починається не після номера розділу, а під словом «РОЗДІЛ»);
- номер підрозділу є складним і складається з номера розділу в межах роботи і порядкового номера підрозділу в межах розділу, які між собою розділяються крапкою. Наприклад: 1.1., 1.2., 2.1., 2.2. і т. д.;
- номер підрозділу починається від межі лівого поля, після номера ставиться крапка. У цьому ж рядку після крапки з великої літери рядковими літерами звичайним шрифтом друкуються назва підрозділу. Текст кожного РОЗДІЛУ починається з нового аркуша. Текст нового підрозділу продовжується на тій же сторінці, на якій закінчився попередній підрозділ, якщо відстань до кінця сторінки більша, ніж 6 рядків. Якщо відстань до кінця сторінки складає менше 6 рядків, то новий підрозділ доцільно перенести на іншу сторінку. Крапка після назв структурних частин роботи не ставиться.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок роботи. Нумерація здійснюється 12 кеглем. **Нумерація сторінок проставляється, починаючи зі вступу в правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці, але з врахуванням попередніх структурних частин (титульний аркуш, анотація, перелік умовних позначень, зміст).**

Оформлення таблиць

Цифровий матеріал у роботі необхідно подавати у вигляді таблиці. Таблиця має мати назву та номер. Нумерують таблиці послідовно суцільною нумерацією

в межах розділу. У правому верхньому куті над заголовком таблиці вказують слово «Таблиця» та її номер. У наступному рядку по центру вказують назву таблиці. Наприклад:

Таблиця 1.1.

Назва таблиці

Заголовок граfi	Заголовок граfi	Заголовок граfi	Заголовок граfi	
			Підзаголовок граfi	Підзаголовок граfi
Заголовок рядка				
Заголовок рядка				

Покликання на таблиці вказують скорочено, наприклад, «... подано в Табл. 1.1.». Указується лише номер розділу і порядковість її у розділі. Нумерація таблиць у середині розділу наскрізна, тобто Табл. 1.2. може бути розміщена в першому підрозділі, а Табл. 1.3. – уже в другому підрозділі відповідного розділу. Таблицю бажано розміщувати на одній сторінці. При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку у верхньому правому куті вказується «Продовження Табл. 1.1.» або «Закінчення Табл. 1.1.» Крім того, верхній рядок таблиці має містити заголовки стовпців.

Оформлення ілюстрацій

Ілюстрації необхідно розміщувати в роботі безпосередньо після тексту, де вони відзначаються вперше. На всі ілюстрації повинні бути покликання в роботі. Ілюстрації можуть мати назву, яка розміщується під ілюстрацією разом з номером ілюстрації. Ілюстрації необхідно нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу (так само як і Таблиці, але Рис. 1.1). За

необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий текст).

Дуже часто під час написання наукових робіт використовують діаграми. **Діаграма** – графічне зображення, що представляє відношення між деякими поняттями, і подається в певній нотації.

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

В Ужгородському національному університеті діє Положення про академічну доброчесність, відповідно до якого академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. **Порушеннями академічної доброчесності вважаються академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ’єктивне оцінювання.**

Під плагіатом розуміється використання в кваліфікаційній роботі чужого тексту, опублікованого на паперовому або електронному носії, без посилання на джерело або при наявності посилань, у яких обсяг і характер запозичень ставлять під сумнів самостійність виконання роботи в цілому або будь-якого з її розділів. **Плагіатом є:**

- а) дослівний виклад запозиченого тексту;
- б) виклад запозиченого тексту із заміною слів і виразів без зміни змісту.

Фальсифікація передбачає підробку або зміну вихідних даних з метою доведення правильності висновку (гіпотези і т. ін.), а також умисне використання неправдивих даних як основу для аналізу.

Помилковим вважається таке цитування, що має покликання на джерело, яке такої інформації не містить.

На кафедрі української мови кваліфікаційні роботи студентів проходять комп'ютерну перевірку на унікальність з метою виявлення і запобігання академічного плагіату. Згідно з п. 4.3.2 Положення про академічну доброчесність у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» перевірка кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти проводиться відповідальними особами кафедр за допомогою системи StrikePlagiarism або Unicheck на основі наданого електронного варіанта роботи у форматах *.doc або *.pdf.³ Інформацію про результат перевірки кваліфікаційної роботи на плагіат науковий керівник озвучує на засіданні кафедри разом із відгуком про готовність магістерського дослідження до захисту.

Рішенням Вченої ради філологічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» встановлено такі показники оригінальності тексту наукової роботи здобувача:

Високий рівень унікальності	Понад 90%	Текст вважається унікальним, робота допускається до захисту.
Середній рівень унікальності	Від 70 % до 89 %	Унікальність тексту достатня, але слід перевірити наявність покликань на першоджерела, робота допускається до захисту.
Низький рівень унікальності	Від 60 % до 69 %	Довідка та звіт про перевірку роботи передаються на кафедру, робота після доопрацювання може бути допущена кафедрою до захисту.

³ Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті.

URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>

Порядок перевірки кваліфікаційних робіт на унікальність із використанням програмно-технічних засобів. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/65797>

Недостатній рівень унікальності	Менше ніж 60 %	Довідка та звіт про перевірку роботи не передаються на кафедру у зв'язку з недостатнім рівнем унікальності тексту, робота відхиляється.
---	----------------	---

Відповідно до результатів експертної оцінки кваліфікаційної роботи на засіданні кафедри формулюють рішення про допуск роботи до захисту або її відхилення. Більш детальну інформацію про академічну доброчесність здобувач може отримати, ознайомившись із Положенням про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті (URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>) та Порядком перевірки кваліфікаційних робіт на унікальність із використанням програмно-технічних засобів (URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/65797>).

АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

До публічного захисту допускається робота, яку подали на кафедру:

- у переплетеному вигляді;
- у встановлений термін;
- з особистим підписом автора на останній сторінці;
- за наявності реєстраційного номера, дати та підпису завідувача кафедри на звороті титульної сторінки;
- за наявності подання (позитивного висновку) наукового керівника;
- за наявності рецензії науковця.

Для захисту кваліфікаційних робіт магістрів створюється екзаменаційна комісія (ЕК). Робота подається і реєструється на кафедрі не пізніше ніж за 10 днів до встановленого терміну захисту і передається науковому керівнику. Науковий

керівник формляє подання (висновок про роботу, **Додаток 7**), у якому рекомендує або не рекомендує її до захисту. Зареєстрована робота з відповідним відгуком передається для написання рецензії. Рецензент повинен повернути роботу з рецензією секретарю ЕК не пізніше ніж за 1 добу до встановленого терміну захисту. Форма написання рецензії затверджується кафедрою та передбачає низку моментів, які є обов'язковими (**Додаток 8**). До них належать:

- визначення актуальності обраної студентом теми;
- оцінка визначених у роботі об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження, запропонованого ним плану (змісту) роботи;
- оцінка конкретної особистої участі автора в одержанні результатів, викладених у дипломній роботі; ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у роботі; теоретико-прикладної значимості отриманих результатів дослідження і рекомендацій із подальшого їх використання;
- оцінка структури роботи, мови, стилю, грамотності викладу наукового матеріалу;
- висновок щодо наявності в роботі позитивних моментів;
- висновок щодо наявності в роботі недоліків, виклад недоліків у систематизованому вигляді з відповідними конкретними прикладами;
- остаточний висновок щодо ступеня відповідності випускної роботи тим вимогам, які ставляться до такого виду робіт у вищому навчальному закладі – «повністю відповідає», «в основному відповідає», «повністю не відповідає», – пропозиція щодо можливої конкретної оцінки випускної роботи на захисті в ЕК. Рецензія може бути написана рецензентом власноручно чи надрукована з обов'язковим зазначенням дати її написання та особистим підписом. Негативна рецензія не є підставою для відхилення роботи від її захисту.

Недоліки, виявлені рецензентом при вивченні роботи, за своїм характером та змістом можуть розглядатись як:

– недоліки теоретичного характеру – неповнота чи поверховість розгляду окремих питань, компілятивний характер дипломної роботи, суперечливість позицій автора, невірна оцінка чинних теоретичних положень, відсутність власних висновків та пропозицій тощо;

– невідповідність сучасному стану – розгляд явищ чи подій, які вже відійшли в минуле як реальних;

– недоліки технічного характеру – неповне чи неточне наведення в роботі назв та окремих положень нормативних актів, неточний їх переклад, невірне посилання на джерела їх опублікування тощо;

– недоліки редакційного характеру – невірні чи неточні покликання на літературні джерела, орфографічні та пунктуаційні помилки. Крім указаних, можуть мати місце й інші недоліки: порушення загальних вимог до оформлення роботи (перевищення обсягу, відсутність обов'язкових складових змісту чи вступу, недоліки в зовнішньому оформленні роботи тощо), невиправдані запозичення з літератури.

Здобувачі вищої освіти нашого факультету проходять **попередній захист** магістерської роботи, мета якого – підтвердити готовність до основного захисту. На попередній захист здобувач повинен подати готову кваліфікаційну роботу, оформлену відповідно до чинних стандартів з відгуком наукового керівника. Попередній захист призначається завідувачем кафедри зазвичай не пізніше ніж за два тижні до засідання Екзаменаційної комісії. Магістрант коротко інформує про тему, про структуру, кількість джерел та обсяг. Керівник підтверджує інформацію, звітує про рівень унікальності та дотримання вимог.

До захисту дипломної роботи здобувач вищої освіти готує виступ (стислий, інформативний, добре структурований) та узгоджує з науковим керівником. Виступ на захисті варто розпочати зі звертання до присутніх (наприклад: *Шановні голово та члени комісії, присутні! До вашої уваги / Вашій увазі пропоную короткий виклад дипломної роботи ...*). У виступі потрібно

коротко обґрунтувати актуальність і новизну дослідження; ознайомити присутніх із метою та завданнями; назвати структурні частини (наприклад: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків); проаналізувати зміст основної частини й відзначити найсуттєвіші результати (**Додаток 9**).

Важливі також такі вимоги: мовлення доповідача має бути унормованим, точним, переконливим, виразним, що залежить від темпу, гучності й інтонації. Для цього заздалегідь потрібно кілька разів озвучити написане (звісно, читати треба уважно, вдумливо, спокійно, дотримуючись усіх норм усного мовлення). Спокійна манера викладу завжди імпонує слухачам. Важливо врахувати, що краще сприймаються на слух прості речення, не обтяжені розлогими міркуваннями чи громіздкими прикладами.

На завершення потрібно подякувати членам комісії та всім присутнім за увагу (*Дякую за увагу!*). Після виступу, який триває орієнтовно 8–10 хвилин, члени комісії ставлять запитання. Далі слово надається для зачитування рецензії. Після виступу рецензента студент відповідає на запитання членів комісії, які стосуються дослідження, демонструючи вміння логічно й аргументовано висловлювати свої думки й відстоювати власну позицію на зауваження і пропозиції рецензента. До захисту бажано підготувати й мультимедійну презентацію.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Під час оцінювання враховуються: дотримання вимог до написання кваліфікаційних робіт, якість самого наукового дослідження, уміння аргументовано захистити сформульовані положення та висновки. Критерії оцінювання враховують:

- 1) актуальність обраної теми та ступінь її реалізації;
- 2) чіткість формулювання мети і завдань дослідження;
- 3) повноту охоплення літературних джерел та їх критичного огляду;
- 4) творчий підхід до написання кваліфікаційної роботи та самостійність викладу матеріалу;
- 5) якість та ґрунтовність наукового, теоретичного, методологічного та практичного аналізу визначеної проблеми;
- 6) логічність та аргументованість отриманих результатів;
- 7) дотримання вимог до оформлення структурних частин дипломної роботи;
- 8) змістовність та логічність доповіді магістранта під час захисту про основні результати дослідження;
- 9) правильність і чіткість відповідей на запитання членів комісії та осіб, присутніх на захисті.

Оцінка «Відмінно» (90–100 балів) ставиться магістрантам за умови повного розкриття теми і мети дослідження, дотримання всіх вимог до виконання й оформлення кваліфікаційної роботи, наявності в ній елементів самостійного наукового аналізу, чіткого формулювання результатів дослідження і логічних висновків, які розкривають поставлені завдання, творчого підходу до висвітлення досліджуваної проблеми, дотримання акуратності в оформленні роботи. Доповідь магістранта на захисті логічна і змістовна, проголошена вільно, відповіді на запитання правильні і логічно аргументовані.

Оцінка «Добре» (74–89 балів) виставляється магістранту, тема роботи якого розкрита, але трапляються незначні недоліки в оформленні теоретичної чи практичної частини дослідження, поверхово зроблений аналіз літературних джерел, недостатньо вдало сформульовані результати дослідження й висновки, робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, проте містить окремі несистематичні помилки та стилістичні огріхи. Доповідь на захисті логічна, але відображає не всі змістові акценти магістерської роботи, відповіді на запитання правильні і стислі.

Оцінку «Задовільно» (60–73 бали) магістрант отримує, якщо недостатньо розкрита тема роботи, її зміст не відповідає цілком меті дослідження, здійснено поверховий аналіз теоретичних засад дослідження, наявний недостатній обсяг фактичного матеріалу, розділи мають реферативний характер, не містять аналізу літературних джерел та елементів наукового дослідження, висновки сформульовані з надмірною узагальненістю, неправильне оформлення роботи. Доповідь на захисті прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання правильні і повні.

Оцінку «Незадовільно» (0–59 балів) ставлять здобувачеві в тому випадку, коли не розкрита тема дослідження, мета і зміст роботи погано пов'язані між собою, відсутній аналіз літературних джерел, переважає описовість і реферативність матеріалу, виконання дослідження має випадковий, несистемний характер, висновки не видаються достовірними, трапляються суттєві огріхи в оформленні роботи. Доповідь на захисті прочитана, відповіді на запитання комісії неточні або неповні.

**ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ
ІЗ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

1. Роль неологізмів і фразем у вербальному відтворенні подій 2022 року в Україні (на матеріалі інтернет-джерел) та методика їх вивчення в закладах загальної середньої освіти.
2. Назви, пов'язані з тваринництвом, у говірках сіл Яворів, Нижня Яблунька Самбірського району Львівської області та використання їх у шкільній лінгводидактиці.
3. Іншомовна лексика в романі А. Кокотюхи «Таємне джерело» та використання результатів дослідження в закладах загальної середньої освіти.
4. Типологія односкладних речень в епістолярії В. Стуса та лінгвометодичні засади використання цих матеріалів у шкільній практиці.
5. Звертання в романі «Обітниця» Володимира Лиса та їх вивчення на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти.
6. Закарпатські діалектизми в сучасній українській художній прозі та методика їх вивчення в ЗЗСО (на матеріалі романів М. Дочинця «Лис» та «Мафтей»).
7. Побутова лексика в говірках сіл Сімерки і Сімери та використання діалектної лексики в шкільній лінгводидактиці.
8. Шкільна морфологія української мови в аспекті сучасних лінгвістичних концепцій.
9. Календарно-обрядова лексика в говірці с. Велятино Хустського району Закарпатської області та її використання в шкільній лінгводидактиці.
10. Субстантивація в мові роману «Клавка» М. Гримич та її місце в шкільній лінгводидактиці.
11. Організація шкільного гуртка з вивчення рідної говірки.

12. Національно-культурна специфіка застережень у говірці села Королево Березівського району та їхня імплементація в систему національного виховання на уроках української мови.
13. Релігійна лексика у філософських містеріях І. Огієнка та використання результатів дослідження в гуртковій роботі в закладах загальної середньої освіти.
14. Тестування як елемент навчального процесу при вивченні лексики та фразеології в закладах загальної середньої освіти.
15. Особливості виникнення і функціонування прізвиськ жителів сіл Калуського району Івано-Франківської області та їх вивчення в шкільній лінгводидактиці.
16. Лінгводидактичні засади навчання лексикології в контексті Нової української школи.
17. Навчання синтаксису складного речення на уроках української мови в ЗЗСО: традиційний та інтерактивний підходи.
18. Функційно-стильові особливості фразеологізмів у творах закарпатських письменників (Т. Рибар «Зреченець», М. Дочинець «Вічник») та їх використання в шкільній лінгводидактиці.
19. Особливості вивчення дієслівної синонімії на уроках української мови в ЗЗСО.
20. Лексико-словотвірні інновації в сучасній українській мові (на матеріалі словника А. Нелюби та Є. Редька «Словотворчість незалежної України»).
21. Синтаксичні функції напівпредикативних зворотів у сучасній українській мові та їх вивчення у шкільній практиці (на матеріалі твору М. Матіос «Мами»).
22. Ономастичний простір художніх творів Григора Тютюнника і методика розвитку творчих здібностей учнів (на матеріалі збірки «Вибрані твори: оповідання, повісті»).
23. Використання здобутків української діалектології в сучасній шкільній лінгводидактиці.
24. Інтерактивні методи навчання фонетики в закладах середньої та вищої освіти.

25. Фразеологічна картина світу в романі Володимира Лиса «Країна гіркої ніжності» в шкільній лінгводидактиці.
26. Теоретичні та практичні аспекти вивчення способів словотвору на уроках української мови (на матеріалі роману «Місто» В. Підмогильного).
27. Функціонування літературно-художніх антропонімів у романах В. Лиса та їх вивчення в шкільній лінгводидактиці.
28. Фоностилестичні засоби в поезії Миколи Вінграновського та їх місце в шкільній лінгводидактиці.
29. Проблемно-пошукове вивчення лексики української мови в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.
30. Використання інтерактивних методів під час вивчення слів з прямим і переносним значенням.
31. Використання інноваційних технологій під час вивчення системи словозміни іменних частин мови в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.
32. Словникова робота на уроках української мови під час вивчення неологізмів.
33. Лексикографічна компетентність сучасного учня-старшокласника.
34. Стимулюючо-пошукове вивчення ономастичного простору рідного краю на заняттях з української мови в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.
35. Мовотворчість письменників як дидактичний матеріал на уроках розвитку зв'язного мовлення.
36. Літературно-художня антропонімія як дидактичний матеріал для укладання творчих учнівських завдань.
37. Інтерактивні вправи зі стилістики як ефективний спосіб формування комунікативної компетентності.

38. Мовна особистість учителя в соціокультурній парадигмі ХХІ ст. (на матеріалі художньої творчості письменників-педагогів (Григорій Сковорода, Михайло Драгоманов, Іван Огієнко, Іван Франко, Миколая Божук та ін).

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Богдан С.К., Скорук І.Д. Курсова робота з української мови: навчальний посібник для студентів. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 120 с.
2. Важинський С.Е. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. 257 с.
3. Горбачук Д. Формування дослідницького мислення у процесі вивчення курсу «Основи наукових досліджень». *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: матеріали науково-практичної конференції*, 17 травня 2018 р. Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2018. С. 96–100.
4. Дегтярєва Є.О., Школяр Л.В. Курсові роботи: вимоги та рекомендації до виконання й захисту [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студ. спеціальності 035 «Філологія» / КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 89 с.
5. Єрмоленко С.Я. Українська лінгвостилістика: основні поняття, напрями й методи дослідження. URL: kulturamov.uiv.kiev.ua/-KM/pdfs/reg/1-1
6. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-ХІІ (редакція станом на 04.11.2018) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
7. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання: ДСТУ 8302: 2015 [наказ ДП «УкрНДНЦ» від 22 червня 2015 р. № 61 з 2016-07-01; згідно з наказом ДП «УкрНДНЦ» від 04 березня 2016 р. № 65 змінено дату чинності]. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. URL: <http://aphd.ua/v-ukrani-nabuv-chynnostidstu-83022015-pro-oformlennia-bibliografichnykh-posylian/>
8. Колоїз Ж.В., Остроушко О.А. Студентська наукова робота з української мови: навч. посіб. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С.В., 2019. 206 с.
9. Конобродська В. Курсова і дипломна роботи з етнолінгвістики: навч. посіб. Житомир: Полісся, 2003. 236 с. 12.
10. Кравченко Н.К. Методи лінгвістичних досліджень. 2020. URL: <http://discourse.Com.ua/lekcii/metodi-lingvistichnih-doslidzhen>.
11. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищ. навч. заклад. Київ: Кондор, 2019. 205 с.
12. Кузнецова О. Плагіат в Інтернет-ЗМІ України: правове регулювання [Електронний ресурс] URL: <http://www.media-krytyka.info/novi-tehnologiimedia/plahiat-v-internet-zmi-ukrayiny-pravove-rehulyuvannya.html>

13. Курсова робота з сучасної української мови та методики викладання української мови. Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітніх програм «Українська мова і література. Зарубіжна література», «Українська мова і література. Англійська мова і література» / Уклад: А.І. Вегеш, О.В. Лавер, І.Я. Філак. Відп. за випуск Н.Ф. Венжинович Ужгород, 2023. 41 с.
14. Курсова робота з української мови: метод. реком. до виконання та орієнтовна тематика / Л.М. Коваль, І.Р. Домрачева, О.Г. Важеніна, Д.В. Козловська, Н.А. Митько; за ред. Л.М. Коваль. Вінниця, 2020. 36 с. URL: <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/290/197.pdf>
15. Леута О.І. Магістерське мовознавче наукове дослідження: методика, методи, написання, оформлення, захист / О.І. Леута, В.І. Гончаров. Київ: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2005. 68 с.
16. Методичні вказівки до написання курсових (дипломних, магістерських) робіт / [уклад.: З. Мацюк, О. Антонів]. Львів, 2004. 47 с.
17. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10>.
18. Методичні рекомендації до виконання дипломної роботи магістра для студентів відділення журналістики Ужгородського національного університету / Авт. кол.: Ю.М. Бідзіля, Є.О. Соломін, Г.В. Шаповалова, В.В. Шаркань, Я.М. Шебештян. Ужгород, 2021. 64 с.
19. Методичні рекомендації до написання та захисту дипломної роботи за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Схвалено на засіданні Науково-методичної ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» 14 червня 2018 р. (протокол № 7) (із внесеними змінами на засіданні Вченої ради університету від 26 червня 2020 р., протокол № 6). URL: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/bakalavrski_robotu.pdf
20. Методичні рекомендації щодо виконання наукових робіт студентами ОКР бакалавра, спеціаліста та магістра / Уклад. О.Л. Козачишина, Є.Л. Ліпська, О.О. Змієвська. Вінниця: ВДПУ імені М. Коцюбинського, 2014. 93 с.
21. Методичні рекомендації щодо оформлення курсових, дипломних та магістерських робіт для студентів факультету іноземної філології / Уклад. О.О. Головка, С.Г. Грабовська, К.М. Ружин та ін. Запоріжжя: ЗНУ, 2010. 68 с.
22. Наукова робота: стилістичні поради. Навчальний посібник. / Л.Ю. Бурківська, М.І. Венгринюк, В.М. Пахомов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. 92 с.

23. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. (2014). ДСТУ 3582:2013. Київ: Мінекономрозвитку України. URL: http://oipopp.ed-sp.net/public/repository/dstu_3582_2013_skorochennya_sliv_ukrayinskoju_movoyu.pdf
24. Національний стандарт України. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання (2016). ДСТУ 8302:2015. Київ: ДП «УкрНДНЦ». URL: http://knmu.kharkov.ua/attachments/3659_8302-2015.PDF
25. Омельковець Р.С. Діалектна лексика Західного Полісся: методичні рекомендації для написання курсових та дипломних робіт. Луцьк: П.П. Іванюк В.П., 2017. 34 с.
26. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.
27. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови: навч. посіб. з алгоритмічними приписами. 2-е вид., перероб. та доп. Київ: Центр навч. л-ри, 2009. 392 с.
28. Основи наукових досліджень. Організація самостійної та наукової роботи студента: навч. посіб. / Я.Я. Чорненький, Н.В. Чорненька, С.Б. Рибак [та ін.]. Київ: Вид. дім «Професіонал», 2006. 208 с.
29. Основні вимоги до оформлення списку літератури за новими стандартами: методичні рекомендації / уклад.: М.П. Гребенюк, Г.З. Шевчук. Луцьк: ВІППО, 2019. 60 с.
30. Основні вимоги до змісту, оформлення та застосування мультимедійних презентацій. URL: <http://hmapo-pedagogics.kh.sch.in.ua/news/id/12>
31. Папіш В.А. Курсова робота з української мови: виконання, оформлення, захист. Методичні рекомендації. Ужгород, 2023. 36 с.
32. Пентилюк М. Актуальні проблеми української лінгводидактики в дослідженнях учених-методистів. *Дивослово: Укр. мова і л-ра в навч. закладах*. 2016. № 9. С. 2–5.
33. Пентилюк М. Унормування терміносистеми з української лінгводидактики. Основні методичні поняття у сучасному педагогічному дискурсі. *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 4. С. 29–31.
34. Положення про кваліфікаційні роботи. Розглянуто та затверджено на засіданні вченої ради ІДГУ, протокол № 4 від 26 листопада 2015 року. Зі змінами та доповненнями, затвердженими на засіданні вченої ради ІДГУ, протокол № 3 від 31 жовтня 2018 року. URL: <http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/06/polozhennja-pro-kvalifikacijni-roboty-zi-zminamy-sajt-26.11.2018-.pdf>

35. Положення про кваліфікаційні роботи в Центральнoукраїнському державному
36. педагогічному університеті імені Володимира Винниченка / Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. 32 с. URL: https://cusu.edu.ua/images/normativni_doc/Poloj_kvalifikaciyni_roboty.pdf
37. Положення про кваліфікаційну (дипломну) роботу в Житомирському державному університеті ім. Івана Франка. Житомир 2024. Введено в дію наказом ректора Житомирського державного університету ім. Івана Франка від 25 червня 2024 року, №87. URL: https://zu.edu.ua/offic/pl_dyplomnu.pdf
38. Рижко О.М. Плагіат як соціальнокомунікаційне явище [Текст]: монографія. Київ: Паливода А.В. [вид.], 2017. 387 с.
39. Роз'яснення МОН щодо деяких питань практичної реалізації положень нового Закону України «Про вищу освіту»: [Електронний ресурс]. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/publish/articl>
40. Семенов О.М. Культура наукової української мови: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
41. Скорук І.Д. Курсова та дипломна роботи з ономастики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 296 с.
42. Стеценко М.С., Палеха І.Ю. Основи науково-дослідної роботи: конкурентоспроможне подання результатів наукової та творчої діяльності: навч.-практ. посіб. Київ: Ліра-К, 2018. 206 с.

Нормативні документи

- Наказ МОН «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>
- Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та екзаменаційну комісію у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11070>
- Положення про організацію освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357>
- Положення про академічну доброчесність в Ужгородському національному університеті. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/12223>
- Положення про дипломну роботу (дипломний проєкт). URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/11106>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Вебсайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. URL: <https://imzo.gov.ua/>
 - a. Підручники. Переліки URL: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>
 - b. Електронні версії підручників. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>

- с. Модельні навчальні програми. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/movno-literaturna-osvitnia-haluz/>
2. Веб-ресурс НУШ. URL: <https://nus.org.ua/>
3. Всеосвіта – Національна освітня платформа. URL: <https://vseosvita.ua/>
4. Електронне видання «Словники України». URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
5. Електронний репозитарій ДВНЗ «Ужгородський національний університет». URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsru/>
6. Електронна бібліотека «Україніка». URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=AUTHOR&P21DBN=UKRLIB>
7. Енциклопедія українознавства [Електронний ресурс]: в двох томах: електронна версія видання / під головною редакцією проф. д-ра Володимира Кубійовича і проф. д-ра Зенона Кузелі. Мюнхен; Нью-Йорк, 1949-52. URL: <http://litopys.org.ua/encycl/eui.htm>
8. Інститут української мови НАН України. URL: <https://iul-nasu.org.ua/>
- а. Бібліотека. URL: <https://iul-nasu.org.ua/biblioteka.html>
- б. Періодичні видання Інституту української мови НАН України. URL: <https://iul-nasu.org.ua/periodychni-vydannya.html>
- с. Журнал «Українська мова». URL: <https://iul-nasu.org.ua/periodychni-vydannya/zhurnal-ukrayinska-mova.html>
- д. Збірник наукових праць «Термінологічний вісник». URL: <https://iul-nasu.org.ua/periodychni-vydannya/zbirnyk-naukovyh-prats-terminologichnyj-visnyk.html>
- е. Збірник наукових праць «Студії з ономастики та етимології». URL: <https://iul-nasu.org.ua/periodychni-vydannya/zbirnyk-naukovyh-prats-studiyi-z-onomastyky-ta-etymologiyi.html>
- ф. Збірник «Культура слова». URL: <https://iul-nasu.org.ua/periodychni-vydannya/zbirnyk-kultura-slova.html>
- г. Збірник наукових праць «Лексикографічний бюлетень». URL: <https://iul-nasu.org.ua/periodychni-vydannya/zbirnyk-naukovyh-prats-leksykografichnyj-byuleten.html>
9. Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні НАН України. URL: <https://www.inmo.org.ua/>
- а. Бібліотека Інституту мовознавства ім. О.О.Потебні НАН України. URL: <https://www.inmo.org.ua/library.html>
- б. Архів журналу «Мовознавство». URL: <https://www.inmo.org.ua/jm/archiv-zhurnalu.html>
10. Комунальний заклад «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф.Потушняка» Закарпатської обласної ради. URL: <https://www.biblioteka.uz.ua/chapter/about/>

- а. Відділ наукової інформації та бібліографії Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка. URL: <https://www.biblioteka.uz.ua/category/>
- б. Відділ краєзнавства Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка. URL: <https://www.biblioteka.uz.ua/category/>
11. Лінгвістичний портал MOVA.info [Електронний ресурс] / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Ін-т філології. URL: <http://www.mova.info/>
 12. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/>
 13. Міністерство соціальної політики. URL: <https://www.msp.gov.ua/>
 14. Мовознавство. «Ізборник». *Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації*. URL: <http://litopys.org.ua/index.html> URL: <http://izbornyk.org.ua/>
 15. Наукова електронна бібліотека Національної бібліотеки ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
 16. Національна платформа з вивчення української мови для англомовних осіб. URL: <https://ukr.lingva.ua/ukr.html>
 17. Національний репозитарій академічних текстів. URL: <https://nrat.ukrintei.ua/korysni-resursy/>
 18. Освітній проєкт «Мова – ДНК нації». URL: <https://ukr-mova.in.ua/>
 19. Офіційний сайт української мови. URL: <http://ukrainskamova.com/>
 20. Сайт видавництва «Дивослово». URL: <https://dyvoslovo.com.ua/> 33
 21. Сайт Львівської ННБУ ім. В. Стефаника. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/pro-biblioteku/>
 22. Словник української мови. Томи 1-14 (А-ПРЕФЕРЕНЦІЯ) / © Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2015–2024. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=1&page=0>
 23. Словник української мови у 20 т. Т. 1 – 13. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Slovyuk_ukrainskoi_movy_U_20_tomakh/
 24. Словник української мови: [в 11 т.] / [АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні]; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1970 – 1980. URL: <https://sum.in.ua/>
 25. Українська мова: Енциклопедія [Електронний ресурс]. Київ: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2000. 752 с. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmoval/um.htm>
 26. Українська мова: Енциклопедія / НАН України, Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні, Інститут української мови; редкол.: В.М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М.П. Зяблюк та ін. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с. URL: <https://archive.org/details/UkrMovEnts/page/1/mode/2up>
 27. Український освітній онлайн-портал для вчителів «На Урок». URL: <https://naurok.com.ua/>
 28. Цифрова бібліотека Інтернет-архів. URL: <https://archive.org/about/>

Додаток 1. Зразок оформлення
титульної сторінки
кваліфікаційної роботи магістра

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

БЕЛЯК ХРИСТИНА МИХАЙЛІВНА

**ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЗВИСК
ЖИТЕЛІВ СІЛ КАЛУСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ТА ЇХ ВИВЧЕННЯ В ШКІЛЬНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ**

**Спеціальність 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма «Українська мова і література»**

Дипломна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник:
Вегеш Анастасія Іванівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови

Ужгород – 2024

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

БЕЦА ВІКТОРІЯ ФЕДОРІВНА

**ШКІЛЬНА МОРФОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АСПЕКТІ
СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ КОНЦЕПЦІЙ**

Спеціальність 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма «Українська мова і література. Англійська мова і література»

Дипломна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Науковий керівник:
Лавер Оксана Володимирівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
мови

Ужгород – 2024

Реєстрація _____
(номер)

«_____» _____ 2024 р. _____
(підпис лаборанта кафедри) (ініціали, прізвище)

Дипломна робота допущена до захисту

Завідувач кафедри

_____ проф. **Венжинович Н.Ф.** _____
(підпис) (ініціали, прізвище) (науковий ступінь, вчене звання)

«_____» _____ 2024 р.

Рецензент _____ доц. **Негер О.Б.** _____
(підпис) (ініціали, прізвище) (науковий ступінь, вчене звання)

АНОТАЦІЯ

БЕЛЯК Х. М. ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЗВИСК ЖИТЕЛІВ СІЛ КАЛУСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЇХ ВИВЧЕННЯ В ШКІЛЬНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

Дипломна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти, кваліфікаційного ступеня «Магістр», Спеціальність 014 Середня освіта Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) Освітня програма «Українська мова і література. Зарубіжна література». Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», філологічний факультет, кафедра української мови. Ужгород, 2024. 82 с.

Дипломна робота присвячена комплексному вивченню прізвиськ жителів сіл Калуського району Івано-Франківської області. Проаналізовано 500 прізвиськ, здійснено розподіл онімів на індивідуальні та родичівські, з'ясовано мотиви творення прізвиськ калушан, окремо згруповано новітні оніми. Досліджено структурні особливості прізвиськ та їхню джерельну базу. Доведено, що прізвиська калушан наповнені змістом, мають відповідну конотацію. Запропоновано умови роботи з використання прізвиськового матеріалу в процесі навчання української мови в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.

Ключові слова: антропонімія, власне ім'я, класифікація, мотиви творення, прізвисько, індивідуальні прізвиська, родичівські прізвиська, шкільний курс.

ABSTRACT

Kh. M. BELYAK. FEATURES OF THE ORIGIN AND FUNCTIONING OF NICKNAMES OF RESIDENTS OF THE KALUSH DISTRICT VILLAGES OF THE IVANO-FRANKIVSK REGION AND THEIR STUDY IN SCHOOL LINGUISTIC DIDACTICS

Diploma thesis for the second (master's) level of higher education, qualification degree "Master", Specialty 014 Secondary education Subject specialty 014.01 Secondary education (Ukrainian language and literature) Educational program "Ukrainian language and literature. World Literature". State higher educational institution "Uzhhorod National University", Faculty of Philology, Department of Ukrainian Language. Uzhhorod, 2024. 82 p.

The thesis is devoted to the comprehensive study of the nicknames of inhabitants of the Kalush district villages, Ivano-Frankivsk region. 500 nicknames were analyzed, onyms were divided into individual and relative ones, the motives behind the creation of nicknames of the Kalush residents were clarified, and the newest onyms were grouped separately. The structural features of nicknames and their source base have been studied. It has been proven that nicknames of the Kalush residents are full of meaning and have the appropriate connotation. Working conditions for the use of nickname material in the process of teaching the Ukrainian language in institutions of general secondary and professional pre-higher education are proposed.

Keywords: anthroponymy, proper name, classification, motives of creation, nickname, individual nicknames, relative nicknames, school course.

АНОТАЦІЯ

Беца В. Ф. Шкільна морфологія української мови в аспекті сучасних лінгвістичних концепцій.

Дипломна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти, кваліфікаційного ступеня «Магістр», Спеціальність 014 Середня освіта Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) Освітня програма «Українська мова та література. Англійська мова і література». Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», філологічний факультет, кафедра української мови. Ужгород, 2024. 83 с.

У роботі здійснено аналіз теоретично-методичних засад шкільної морфології української мови та специфіки вивчення морфології у 6-7 класах на уроках української мови, зокрема проведено порівняльний аналіз підручників з української мови для 6-7 класів з підручником «Сучасна українська літературна мова» за ред. А.П. Грищенка та з академічним підручником «Теоретична морфологія української мови» за ред. І.Р. Вихованця з позицій вивчення морфології. Виявлено, що шкільні підручники відрізняються від академічних не тільки змістом, а й обсягом теоретичного матеріалу, способами його подачі, сферою використання та спрощенням матеріалу відповідно до психологічних та індивідуальних особливостей школярів.

Ключові слова: шкільна морфологія, українська мова, частини мови, стилістично-функційний підхід, функційно-категорійний підхід.

ABSTRACT

Betsa V. F. School morphology of the Ukrainian Language in the Aspect of Modern Linguistic Concepts.

Diploma thesis for the second (master's) level of higher education, qualification degree "Master", Specialty 014 Secondary education Subject specialty 014.01 Secondary education (Ukrainian language and literature) Educational program "Ukrainian language and literature. English language and literature". State Higher Educational Institution "Uzhgorod National University," Faculty of Philology, Department of Ukrainian Language. Uzhgorod, 2024. 83 p.

The paper analyzes the theoretical and methodological foundations of school morphology of the Ukrainian language and the specifics of studying morphology in grades 6-7 in Ukrainian language lessons, in particular, a comparative analysis of Ukrainian language textbooks for grades 6-7 with the textbook "Modern Ukrainian Literary Language" edited by A.P. Hryshchenko and the academic textbook "Theoretical Morphology of the Ukrainian Language" edited by I.R. Vykhovanets from the standpoint of studying morphology. It is found that school textbooks differ from academic ones not only in content but also in the volume of theoretical material, methods of its presentation, the scope of use and simplification of the material in accordance with the psychological and individual characteristics of schoolchildren.

Keywords: school morphology, Ukrainian language, parts of speech, stylistic-functional approach, functional-categorical approach.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПРИРОДА ПРІЗВИСЬК ЯК АНТРОПОНІМІЙНОГО КЛАСУ	8
1.1. З історії дослідження прізвиськ українців.....	8
1.2. Прізвисько як об'єкт наукового опису.....	13
1.3. Класифікація прізвиськ.....	18
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. МОТИВАЦІЙНА ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА УКРАЇНСЬКИХ ПРІЗВИСЬК	24
2.1. Природа прізвиськ жителів Калуського району Івано-Франківської області.....	24
2.1.1. Індивідуальні прізвиська.....	25
2.1.2. Родичівські прізвиська.....	29
2.2. Мотиви творення прізвиськ калушан.....	32
2.3. Новітні галицько-українські прізвиська.....	37
Висновки до другого розділу.....	42
РОЗДІЛ 3. ВИКОРИСТАННЯ ПРІЗВИСЬКОВОГО МАТЕРІАЛУ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	50
3.1. Використання прізвиськ у контексті методів і прийомів навчання мови.....	50
3.2. Умови роботи з використанням прізвиськового матеріалу в процесі навчання.....	58
Висновки до третього розділу.....	66
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	72
ДОДАТКИ	79

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ШКІЛЬНОЇ МОРФОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	10
1.1. Шкільна морфологія з погляду сучасних лінгвістичних концепцій.....	10
1.2. Принципи навчання морфології української мови в основній школі.....	17
1.3. Складні питання морфології української мови та їх висвітлення в шкільній програмі.....	24
Висновки до першого розділу.....	34
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СПЕЦИФІКИ ВИВЧЕННЯ МОРФОЛОГІЇ В 6–7 КЛАСАХ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	35
2.1. Порівняльний аналіз підручників з української мови для 6–7 класів з підручником «Сучасна українська літературна мова» за ред. А.П. Грищенко з позицій вивчення морфології.....	35
2.2. Порівняльний аналіз академічного підручника «Теоретична морфологія української мови» за ред. І.Р. Вихованця зі шкільними підручниками з української мови з позицій вивчення морфології.....	46
2.3. Головні проблеми шкільної морфології в аспекті сучасних лінгвістичних концепцій та шляхи їх розв’язання.....	57
Висновки до другого розділу.....	68
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	80

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Список умовних скорочень назв джерел

- ВТССУМ – Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
- СУІ – Трійняк І.І. Словник українських імен. Київ: Довіра, 2005. 509 с.
- СУОТ – Словник української ономастичної термінології. Уклад. Д.Г. Бучко, Н.В. Ткачова. Харків, 2012. 256 с.
- ОСУМ – Головащук С.І. Орфографічний словник української мови. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2006. 496 с.
- ПС – Голоскевич Григорій. Правописний словник. Львів: Априорі, 2020. 648 с.
- СЛУМ – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.: [у 28 вип. редкол.: Д. Гринчишин (відп. ред.) та ін.]; НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Львів, 1994–2017. Вип. 1–17.
- СУМ – Словарь української мови. Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко: в 4-х т. Київ: Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. Т. 1.
- Белей – Белей Л.О. Ім'я дитини в українській родині. Харків: Фоліо, 2011. 283 с.
- Сабадош – Сабадош І.В. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. Ужгород: Ліра, 2008. 480 с.
- Чучка Пр – Чучка П.П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. 704 + XLVIII с.

Авторські скорочення

- ВІ – власне ім'я
- ЛО – літературна ономастика
- ЛХА – літературно-художній антропонім
- ОП – онімний простір

Список скорочень словникових ремарок

- абстр.* – абстрактне слово
- акт.* – активний стан
- арх.* – архаїчне слово
- вульт.* – вульгарне слово
- демін.* – демінутивне (здрібніле), демінутив
- діал.* – діалектне слово
- док.* – доконаний вид
- етн.* – етнографія
- жін.* – жіночий рід

Додаток 6
Зразок оформлення літератури

Подано за джерелом:

Приклади оформлення використаних джерел / ВД «Академперіодика» НАН України. URL:

<https://www.nas.gov.ua/publications/news/Documents/%D0%9E%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB.pdf>

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Один автор	<p>Белей Л. Українські імена колись і тепер. Київ: Темпора, 2010. 128 с.</p> <p>Гнатюк Л. Мовний феномен Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2010. 446 с.</p> <p>Струганець Л.В. Неологізація та архаїзація лексики української мови: методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2017. 68 с.</p>
Два (три) автори	<p>Мацько Л.І., Сидоренко О.М., О.М. Мацько. Стилїстика української мови: підручник. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>Мовне законодавство і мовна політика: Україна, Європа, світ (Збірник наукових праць). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. 688 с.</p> <p>Вплив суспільних змін на розвиток української мови: Монографія / Є.А. Карпіловська, Л.П. Кислюк, Н.Ф. Клименко, В.І. Критська, Т.К. Пуздирєва, Ю.В. Романюк; Відп. ред. Є.А. Карпіловська. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 444 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>Історія українського правопису XVI–XX століття: Хрестоматія / Упор. В.В. Німчук, Н.В. Пуряєва. Київ, 2004. 582 с.</p> <p>Мозер М. Причинки до історії української мови: Монографія. /За заг. редакцією Сергія Вакуленка. Вінниця: Нова Книга, 2011. 848 с.</p> <p>Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду. Документи і матеріали / Упорядн.: Л. Масенко, В. Кубайчук, О. Демська-</p>

	<p>Кульчицька; За ред. Л. Масенко. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 399 с.</p> <p>Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В.М. Русанівський [та ін.]. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.</p>
Багатотомні видання	<p>Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. Кн. I. Мовознавство / Упорядн. Л. Масенко. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 583 с.</p> <p>Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. Кн. II. Літературознавство / Упорядн. І. Дзюба. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 1151 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>Гнатюк Л.П. Мовна свідомість і мовна практика Григорія Сковороди в контексті староукраїнської книжної традиції: автореф. дис. д-ра філол. наук: 10.02.01. Київ: Б.в., 2011. 35 с.</p> <p>Ковтунець О.С. Актуалізація лексики української літературної мови кінця ХХ – початку ХХІ століття: автореферат дис. канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 2017. 21 с.</p>
Дисертації	<p>Левченко Т.М. Субстандартна лексика в мові засобів масової комунікації: стилістика і прагматика. Кваліфікаційна наукова праця на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 – українська мова [на правах рукопису]. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. URL: https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Levchenko-avtoreferat.pdf</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>Закон України Про забезпечення функціонування української мови як державної. Відомості Верховної Ради, 2019, № 21, с. 81. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text</p>
Стандарти	<p>ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 16 с. (Інформація та документація).</p>
Бібліографічні покажчики	<p>Культура української мови: бібліографічний покажчик літератури. Умань, 2013. 27 с. URL: https://</p>

	<p>dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/3032/1/kultura_ukrayinskoj_i_movi.pdf.</p> <p>Українська ономастика: бібліографічний покажчик / Інститут української мови НАН України. Київ, 2013. 364 с. URL: http://www1.nas.gov.ua/institutes/Structure/Departments/Department6/Documents/biblioteka-ukrajinskoji-onomastyku.pdf).</p>
Частина видання (розділ книги, колективної монографії)	<p>Осташ Р.І. До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника). <i>Реєстр війська Запорозького 1649 року</i> / відп. ред. Ф.П. Шевченко. Київ: Наук. думка, 1995. С. 517–568.</p> <p>Пахомова С.М. Система антропонімних формул у слов'янських мовах та їх динаміка. <i>Пахомова С.М. Еволюція антропонімних формул у слов'янських мовах: монографія. 2-ге вид., доп. і переробл.</i> Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. С. 71–122.</p>
Матеріали конференцій (тези, доповіді)	<p>Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932–1933 років: втрати української нації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ (4 жовт. 2016 р.)</i>. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>Грицевич Ю.В. Діалектні елементи в текстах українських народних казок. <i>Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (5 грудня 2019 р.)</i> / відп. ред. М.О. Зінченко, Л.Л. Макарук. Луцьк, 2019. С. 422–424.</p> <p>Громик Ю.В. Михайло Драгоманов як наставник Лесі Українки у фольклористичних студіях. <i>Слов'янські літератури у світлі ХХІ століття: зб. тез доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. Учасцю (16–17 жовтн. 2020 р.)</i>. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 9–10.</p>
Частина довідникового видання	<p>Карпіловська Є.А. Корпусна лінгвістика. <i>Енциклопедія Сучасної України</i> [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. URL: https://esu.com.ua/article-5251</p> <p>Кучеренко І.М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю.С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>Чучка П.П. Прізвище. <i>Українська мова: енциклопедія</i> / уклад.: В. Русанівський та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2004. С. 532–533.</p>

<p>Частина продовжуваного видання</p>	<p>Венжинович Н. Професор Василь Васильович Німчук. До 90-річчя від дня народження визначного українського вченого (1933–2017). <i>Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія</i>. Випуск 2 (50). Ужгород: 2023. С. 6–12.</p> <p>Гнатюк Л. Реактивація лексико-семантичних засобів як джерело поповнення словникового складу сучасної української літературної мови. <i>Мовні і концептуальні картини світу</i>. Київ: 2004. Вип.11. Кн.1. С. 101–105.</p> <p>Підкуймуха Л. Позивні учасників антитерористичної операції на Донбасі: спроба аналізу. Мова: класичне – модерне – постмодерне: зб. наук. пр. Київ, 2016. Вип. 2. С. 135–144</p> <p>Скорук І.Д. Малопродуктивні моделі прізвищ в антропоніміконі м. Луцька. <i>Лінгвостилістичні студії</i>. Луцьк: 2017. Вип. 7. С. 137–146.</p> <p>Цехмистренко О.В. Прізвища з компонентами флори (на матеріалі говірок Черкащини). <i>Studia Slavistica</i>. 9. Ономастика. Антропоніміка: зб. наук. ст. / упоряд. і відп. ред.: С. Пахомова, Я. Джоганик]. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2009. С. 210–216.</p> <p>Юсип-Якимович Ю., Тимко-Дітко О. Мова Української держави: В.В. Німчук до проблеми періодизації розвитку української мови як напрямку дослідження її генези та історії. <i>Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія</i>. Випуск 2 (50). Ужгород: 2023. С. 500–507.</p>
<p>Частина періодичного видання (журналу, газети)</p>	<p>Карпіловська Є.А. Зміни в структурі сучасної української мови та можливості їх моделювання. <i>Українська мова</i>. 2011. № 2. С. 3–18.</p> <p>Стишов О. Семантична модифікація власних назв. <i>Українська мова</i>. 2005. № 2. С. 88–97.</p> <p>Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	<p>Інтегрована лексикографічна система «Словники України» / Національна академія наук України. Версія 1.03. Український мовно-інформаційний фонд, 2003. URL: http://www.slovnyk.net/</p> <p>Правила оформлення списку використаних джерел при написанні наукових робіт. URL: https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4518/pravyloformlennyaspyskuvykorystanyhdzherel.pdf (дата звернення: 09.08.2020).</p>

**Додаток 7. Зразок бланка
відгуку (подання) наукового
керівника**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ»
№519/01-17 від 04.03.2015

**ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ**

Направляється студентка _____ до захисту дипломної роботи за спеціальністю _____ на тему: _____

Дипломна робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____
(підпис)

Довідка про успішність

за період навчання на факультеті _____
(прізвище та ініціали студента)
з 20__ року до 20__ року повністю виконала навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за:
національною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;
шкалою ЕСТБ: А _____%; В _____%; С _____%.

Секретар факультету _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи

Керівник роботи _____
(підпис)
_____ 2024 року

Висновок кафедри про дипломну роботу

Дипломну роботу розглянуто. Студентка _____ допускається до захисту даної роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри української мови

_____ д. філол. н., проф. Наталія ВЕНЖИНОВИЧ
(підпис)

«__» _____ 2024 року

Додаток 8. Зразок бланка рецензії
на кваліфікаційну роботу магістра

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

РЕЦЕНЗІЯ

на магістерську роботу

студента _____
(прізвище, ім'я, ім'я по батькові)

_____ (назва роботи)

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК – _____

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	Оцінка за 100 - бальною системою		ПРИМІТКИ
1. Актуальність дослідження	0 – 10		
2. Новизна і практичне значення дослідження	0 – 20		
3. Обізнаність із класичними і новітніми науковими джерелами	0 – 10		
4. Реалізація мети і завдань дослідження; відповідність висновків поставленим завданням	0 – 20		
5. Відповідність вимогам наукового стилю	0 – 15		
6. Володіння навичками реферативного опрацювання джерел	0 – 05		
7. Структура і логічність композиції роботи	0 – 10		
8. Відповідність обсягу роботи встановленим вимогам	0 – 05		

Шановні Голово та члени комісії, присутні!

**Дозвольте представити Вашій увазі дипломну роботу на тему
«ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЗВИСК
ЖИТЕЛІВ СІЛ КАЛУСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ТА ЇХ ВИВЧЕННЯ В ШКІЛЬНІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ»**

Прізвиська займають особливе місце в антропонімному фонді української мови. Вони є досить мінливими в часі, одні з них виходять з ужитку, але народжуються нові. Прізвиська відображають емоційно-психологічну та кваліфікативну сферу антропонімної номінації, яка пов'язана з найрізноманітнішими оцінками носіїв колоритних імен. Тому тема дослідження є актуальною.

Мета нашого дослідження – визначення закономірностей функційності прізвиस्क у структурі ономастикону Калуського району Івано-Франківської області.

Завдання:

- 1) розглянути історію наукового вивчення прізвиस्क, способи їх творення і типи;
- 2) визначити природу прізвиस्क жителів Калуського району Івано-Франківської області;
- 3) виокремити функційні особливості родичівських прізвиस्क;
- 4) охарактеризувати новітні прізвиська;
- 5) з'ясувати умови роботи з використання прізвиськового матеріалу в шкільній лінгводидактиці.

Усього до аналізу ми залучили 500 прізвиськ, що побутують у селах Новошин, Старий Мізунь, Новий Мізунь, Лолин, Ангелівка Калуського району Івано-Франківської області. Новизною є те, що вперше здійснено такий аналіз прізвиськ цього регіону.

У роботі здійснювалося використання таких дослідницьких **методів: загально-наукові:** аналіз, синтез, індукція, дедукція; так і **спеціальні лінгвістичні:** описовий метод; контекстуальний аналіз; дистрибутивний аналіз.

Відомо, що прізвиська виконують двояку функцію: розрізнявальну та характеристичну». Найпоширенішим видом прізвиськ є відпрізвищеві: *Шиша від Шишеня, Вдова від Вдович, Кіля від Кільчинський*. Для прикладу наведемо відпрізвищеві прізвиська з мотиваційними текстами: *Череп від Черепняк*, крім того, у цієї людини велика голова; *Лебедь від прізвища Лебеда*, що походить від назви рослини «лобода», – у носія цього прізвиська довга шия; *Турок від Турій* – референт не відразу розуміє, про що йдеться (очевидно, похідне від фразеологізму *як турок*, яким характеризують людину, яка нічого не розуміє).

Ми з'ясували, що прізвиська майже завжди емоційно-експресивно забарвлені (*Живчик, Наливайко, Пампушка, Тушканчик*). Зазначений клас антропонімів має метафоричний та асоціативний семантичний зміст. Найчастіше відпрізвищеві прізвиська мають такі види асоціацій:

- лексичні (*Віник від Мітла, Бджола від Пасічник, Пряник від Сухар*);
- графічні або ініціальні (*ГДР – Галина Дмитрівна Редько*).

Лексичні асоціації викликані семантикою мотивованого для прізвища апелятива, котрий став базою утворення прізвиська. За лексичними асоціаціями виділяємо такі види:

- а) прізвиська, утворені за синонімічними відношеннями апелятивів: *Джем*, утворене від прізвища *Варениця*; *Віник* – від *Мітла*; *Брудний* – від *Чорний*;
- б) за антонімічними відношеннями апелятивів: прізвисько *Біла*, утворене від прізвища *Чорна*;

в) за асоціацією суміжності понять: прізвисько *Болт*, утворене від прізвища *Гайка*; *Бджола* – від *Пасічник*; *Будильник* – від *Хвилюнок*; *Качка* – від *Качур*;

г) за асоціацією належності апелютивів до одного лексичного поля: прізвисько *Кабачок* утворене від прізвища *Гарбуз*; *Таракан* – від *Прусак*; *Бубир* – від *Карась*; *Пряник* – від *Сухар*; *Сандаль* – від *Черевик*; *Маргарин* – від *Маслюк*;

г) за асоціацією родо-видових та видо-родових семантичних відношень апелютивів: прізвисько *Риба*, утворене від прізвища *Оселедько*; *Русак* – від *Заєць*;

д) від стійкого сполучення слів: прізвисько *Бляха* походить від прізвища *Муха* – обидва антропоніми входять до вислову «бляха-муха».

У результаті нашого дослідження ми виділили найважливіші мотиви надання прізвиस्क:

- за зовнішнім виглядом (*Вампір, Дохлий, Душка, Колесо*);
- за мовленням (*Заїка, Сирена, Шена*);
- за психічними особливостями (*Катастрофа, Матуся, Професор*);
- за подією, що відбулася з носієм (*Жучок, Нептун*);
- за родом занять, професією (*Бактерія, Квочка, Оркестр, Циганка*);
- за уподобаннями (*Генерал, Димар, Пампушка*);
- за місцем проживання (*Набоки, Сепар, Чукча*) та ін.

Родові прізвиська найчастіше утворюються усічено-суфіксальним способом (*Романюк від Романенко, Костюк від Костенко*).

У творенні відпрізвищевих прізвиस्क стилістичне використання засобів афіксації дає великі словотворчі можливості: за їх допомогою виражаються найрізноманітніші відтінки суб'єктивної оцінки.

Слід звернути увагу й на такий спосіб творення прізвиська, як перестановку звуків і складів (метатезу): *Босиряк* від *Борисюк*; *Ширя* від *Яриш* (паліндром – текст, що читається від кінця до початку так само, як від початку до кінця). Таке

оформлення відпрізвищевих прізвиськ свідчить про графічну гру, що лежить в основі виникнення певних асоціацій.

Серед прізвиськ новітнього походження виділяються: *Адідас, Бонд, Гордон в шоколаді, Маруся Ейвон, Місько Тайд, Колян Фанта та ін.*

У ході дослідження було виявлено, що прізвиська Калушини – поширений словотвірний тип антропонімів, певна лексична система з властивими їй ієрархією, взаємозв'язком груп, семантичним зв'язком синонімії, антонімії, омонімії, полісемії.

Аналізуючи прізвиська калушан, ми враховували три важливі аспекти: психологічні і соціолінгвістичні мотиви, семантичне підґрунтя і структурне оформлення.

Вивчення прізвиськових одиниць в умовах загальної середньої та фахової передвищої освіти є процесом достатньо цікавим та збагачувальним. Послугування прізвиськами справляє позитивний вплив на розвиток мовлення учня, допомагає йому стати більш точним та вишуканим у висловлюваннях. Тому використання прізвиськових одиниць є зручним у застосуванні практично із будь-якої теми на уроці української мови, особливо на уроках з розвитку зв'язного мовлення.

Сподіваємося, результати нашого дослідження знайдуть застосування при написанні теоретичних і прикладних праць із загальної та літературно-художньої ономастики, у науково-пошуковій роботі аспірантів, студентів та школярів. Отримані результати можна застосувати в лексикографічній практиці, зокрема для укладання словника прізвиськ.

Доповідь завершено. Дякую за увагу.